

25. Финансы: учебник / Под ред. Г.Б. Поляка. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 703 с.

26. Финансы. Денежное обращение. Кредит: Учеб. для вузов / Л.А. Дробозина, Л.П. Окунева, Л.Д. Андросова и др.; Под ред. проф. Л.А. Дробозина. – М.: Финансы, 1997. – 477 с.

27. Халфина Р.О. К вопросу о предмете и системе советского финансового права // Вопросы советского административного и финансового права. – М.: Изд-во АН СССР, 1952. – С. 182-214.

28. Худяков А.И. Финансовое право Республики Казахстан. Общая часть. – Алматы: ТОО "Баспа", 2001. – 272 с.

29. Чорна О.М., Мацнева О.О., Концептуальні підходи до розвитку фінансів суб'єктів господарювання в Україні // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції – 2011 – №3. – с. 26-32.

30. Эеберг К.Т. Очерки финансовой науки / К.Т. Эеберг; пер. с нем. Смирцевского. – Ярославль, 1893.

31. Ющик О. Про визначення предмета Господарського (Комерційного) кодексу України // Віче. – 2000. – № 5. – С. 20-34.

32. Янжул И.И. Основные начала финансовой науки: Учение о государственных доходах. – М.: "Статут", 2002. – 555 с.

Надійшла до редколегії 05.06.13

А. Попова, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПОНЯТИЕ ФИНАНСОВ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

В статье анализируется соотношение публичных финансов, частных финансов и финансов субъектов хозяйствования, исследуется хозяйственно-правовая природа финансов субъектов хозяйствования и предлагается их определение.

Ключевые слова: финансы, финансовые активы, финансы субъектов хозяйствования, финансовая деятельность в сфере хозяйствования.

A. Popova, Candidate of Law, Associate Professor
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

THE CONCEPT OF SUBJECTS OF FINANCE MANAGEMENT

This article analyzes the ratio of public finance, private finance and finance of economic entities, examines the gospodarsko-pravovoy essence of finance of economic entities and offer their definitions.

Keywords: finance, financial assets, finance of economic entities, financial activity.

УДК 346.13: 347.191.6

П. Повар, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИПИНЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

У статті досліджуються теоретичні проблеми припинення суб'єктів організаційно-господарських повноважень (центральної організації виконавчої влади), система законодавства, що регулює реорганізацію та ліквідацію центральної організації виконавчої влади, форми їх припинення: реорганізація та ліквідація, проблеми правонаступництва при створенні та припиненні центральної організації виконавчої влади; аналізуються новели законодавства.

Ключові слова: суб'єкт організаційно-господарських повноважень, центральний орган виконавчої влади, нормативно-правове регулювання, припинення, реорганізація, ліквідація, правонаступництво.

Формування доктринальних засад припинення суб'єктів організаційно-господарських повноважень та розроблення теоретично обґрунтованої концепції правового забезпечення відповідної сфери господарських відносин слід визнати одним із актуальних завдань науки господарського права. Метою цієї статті є дослідження сучасних тенденцій правового регулювання припинення суб'єктів організаційно-господарських повноважень (далі – СОГП) на прикладі міністерств на інших центральних органів виконавчої влади (далі – ЦОВВ); постановка проблематики господарсько-правової доктрини припинення як ЦОВВ, що є різновидом СОГП, так і СОГП, в цілому; а також визначення завдань з дослідження та розроблення напрямків, варіантів та пропозицій щодо їх вирішення.

У науковій літературі питанням припинення суб'єктів організаційно-господарських повноважень приділяється недостатня увага. Цивільне право концентрує свою увагу на відповідних питаннях стосовно інституту юридичної особи (а точніше – юридичної особи приватного права), а господарське право – суб'єктів господарювання. Окремі проблеми припинення СОГП викладаються у межах більш загальних тем, присвячених дослідженню правового статусу суб'єктів господарського права, юридичних осіб (наприклад, в працях О.М. Вінник, Н.С. Кузнєцової, І.М. Кравець, І.М. Кучеренко, В.С. Щербини та інших науковців).

Одними із важливих учасників відносин у сфері господарювання є органи державної влади, наділені господарською компетенцією (ст.2 Господарського кодексу

України (далі – ГК) [1]). Вони визнаються суб'єктами організаційно-господарських повноважень [2] і основне їх призначення полягає в участі у державному регулюванні господарської (в т.ч. підприємницької) діяльності суб'єктів господарювання. Така участь має публічно-правовий характер [3, с.197].

Система законодавства, що регулює утворення та припинення міністерств та інших ЦОВВ, складається з положень Конституції України [4], спеціальних законів публічного характеру: Законів України "Про Кабінет Міністрів України" від 07.10.2010 р. [5], "Про центральні органи виконавчої влади" від 17.03.2011 р. (далі – Закон про ЦОВВ) [6], "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" від 15.05.2003 р. (далі – Закон про реєстрацію) [7]; закону загальної дії: Цивільного кодексу України [8] (далі – ЦК); підзаконного нормативного акту: Порядку здійснення заходів, пов'язаних з утворенням, реорганізацією або ліквідацією міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, затверджений постановою КМУ від 20.10.2011 р. №1074 (далі – Порядок) [9]. Прийняті останнім часом, протягом 2010-2011 років, нормативно-правові акти усунули низку прогалин правового регулювання припинення ЦОВВ, що дає підстави для виокремлення нового етапу у розвитку національного законодавства. У свою чергу, це визначає не лише завдання тлумачення, надання наукових рекомендацій щодо їх правильного практичного застосування, але і подальшого здійснення теоретичних досліджень, зокрема, в межах науки господарського права.

Актуальною і дискусійною теоретичною проблемою є питання застосування поняття та вживання терміну юридичної особи публічного права щодо органів державної влади. При регламентації правового статусу ЦОВВ окрім термінів, що відображують їх приналежність до категорії органів державної влади, як суб'єктів публічного права, застосовується також термін "юридична особа публічного права", нормативне вживання якого започатковано у ЦК. Можна визначити два основних значення, в яких вживається у законодавстві та літературі термін "юридична особа публічного права". *По-перше*, як елемент, складова частина правосуб'єктності суб'єкта права, що визначає його здатність бути учасником майнового обороту. Володіння правами юридичної особи є необхідним для легалізації участі організації у майновому обороті. Виходячи з такого розуміння, характерна особливість правового статусу ЦОВВ полягає у тому, що окрім статусу суб'єкта публічного права (у сфері господарювання – суб'єкта організаційно-господарських повноважень), що мають специфічну сферу діяльності – владно-розпорядчу [10, с.107], зазначені органи наділяються правами юридичної особи, які необхідні їм для участі у майновому обороті для виконання покладених на них функцій у публічній сфері та здійснення наданих їм владно-розпорядчих повноважень. *По-друге*, згаданий термін вживається як узагальнюючий для позначення суб'єктів владних повноважень, які окрім владних повноважень, наділені також обсягом правосуб'єктності, необхідним та достатнім для участі у майновому обороті. У такому, узагальнюючому розумінні, цей термін вживається у ЦК, у якому втілено концепцію поділу юридичних осіб на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права [8, ст.81].

Термін "юридична особа публічного права" використовується не лише в ЦК, але і в спеціальних законах, що визначають статус суб'єктів публічного права. Так, відповідно до Закону про ЦОВВ міністерства та інші ЦОВВ є юридичними особами публічного права [6, ст.4]. У складі міністерства та інших ЦОВВ можуть утворюватися їх територіальні органи з правами юридичної особи публічного права (далі – ТО ЦОВВ) [6, ст.13, ст.21].

Визнання ЦОВВ юридичними особами знаходять відображення у нормативному закріпленні обов'язку здійснення державної реєстрації ЦОВВ як юридичної особи публічного права. Стосовно суб'єктів господарювання, що наділені правами юридичної особи, здійснення державної реєстрації має конститутивне значення (тобто реєстрація має правостворююче значення [11, с.43-44]): з моменту державної реєстрації вони вважаються створеними [8, ч.4 ст.87]. Крім того, факт державної реєстрації суб'єктів господарювання визнається головною підставою здійснення державного контролю та нагляду за їх господарською діяльністю [1, ч.1 ст.19; 12, с.47], а державна реєстрація розглядається як адміністративний метод державного регулювання економіки. На противагу державній реєстрації суб'єктів господарювання, для ЦОВВ така реєстрація не є визначальною у процесі їх створення та формування як правосуб'єктних утворень. Тому, як приклад, строки здійснення державної реєстрації визначаються триденним строком з дня набрання чинності актом Президента України про призначення керівника новоутвореного міністерства, іншого ЦОВВ [6, ч. 6 ст.5; 7, ч.1 ст.24-1]. Ця норма вказує на похідний характер державної реєстрації ЦОВВ як юридичної особи у процесі його формування: вона пов'язує обов'язок здійснення державної реєстрації, а відтак і наслідки її реалізації – набуття ЦОВВ статусу юридичної особи публічного права – з моментом призначення керівника ЦОВВ, що у свою чергу є лише одним із ета-

пів формування ЦОВВ як повноцінного правосуб'єктного утворення. У деякій мірі вимогу державної реєстрації ЦОВВ можна вважати зайвою. Створення державного органу – суб'єкта публічної влади – нелогічно і неправильно було б ставити в залежність (як необхідну умову) від легітимації іншим державним органом, до того ж нижчестоящим у ієрархії владних відносин системи органів державної влади. Певне пояснення такої процедури можна віднайти у цілях створення Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (далі – ЄДР), однією із яких є забезпечення учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців з ЄДР [7, ч.1 ст.16]. Крім того, процедурою державної реєстрації легітимуються можливість участі ЦОВВ у майновому обороті і визначається момент її виникнення. У такий спосіб досягається певна уніфікація у регламентації обліку створених у державі юридичних осіб. Відзначимо, що законодавець не відразу відобразив у законодавстві про державну реєстрацію особливості державної реєстрації ЦОВВ. Закон про реєстрацію від 15.05.2003 р. доповнено статтею 24-1 "Особливості державної реєстрації центральних органів виконавчої влади" згідно із Законом від 13.01.2011 р. [13].

Процедура державної реєстрації новоутвореного або утвореного в результаті реорганізації ЦОВВ суттєво відрізняється від такої процедури, що застосовується до суб'єктів господарювання, і є простішою у порівнянні з останньою. Ця процедура характеризується меншою кількістю документів, що подаються державному реєстратору, та дій, які ним вчиняються; відсутністю реєстраційного збору, а також підстав для залишення документів без розгляду та відмови у здійсненні державної реєстрації, що, зокрема, і визначає її формальний характер. На противагу розглянутій процедурі, державна реєстрація ліквідації ЦОВВ здійснюється за загальними нормами Закону про реєстрацію. Останній містить лише одну спеціальну норму, що визначає особливості для ЦОВВ: згідно із ч. 2 ст.36 згаданого Закону ліквідаційний баланс ЦОВВ повинен бути затверджений головою ліквідаційної комісії. Нотаріальне посвідчення справжності підписів голови та членів ліквідаційної комісії на ліквідаційному балансі у цьому випадку не вимагається [7].

Проте не всі прогалини чинного законодавства подолані. Закон про реєстрацію не врегулює особливості державної реєстрації ТО ЦОВВ і, таким чином, його положення не приведені у повну відповідність до норм Закону про ЦОВВ, згідно із якими територіальні органи міністерств та ЦОВВ з правами юридичної особи набувають статусу юридичної особи та припиняються як юридичні особи з дня внесення до ЄДР записів про їх державну реєстрацію як юридичної особи та про державну реєстрацію їх припинення, відповідно [6, ч. 4 ст.13, ч. 4 ст.21].

Варто зазначити, що рівень правового регулювання припинення СОГП у кодифікованих актах є недостатнім. ГК закріплює загальні положення щодо припинення лише суб'єктів господарювання. Положення ЦК, за загальним правилом, стосуються юридичних осіб приватного права. Щодо юридичних осіб публічного права, то норми ЦК поширюються на них лише у цивільних відносинах, якщо інше не встановлено законом (ч.3 ст.81 ЦК). Згідно із абз.2 ч.3 ст.81 ЦК порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України та законом. У наведеній нормі не згадується про порядок їх припинення (як, до речі, і в загальній нормі абз.1 ч.3 ст.81 ЦК, присвяченій юридичним особам приватного права). Зауважимо, що теоретичне поняття правового статусу суб'єкта господарського права

охоплює собою порядок його утворення та порядок його припинення. Так, В.С. Щербина до ознак (елементів правового статусу) суб'єкта господарського права відносить, зокрема, як порядок утворення (набуття статусу) та державної реєстрації суб'єкта господарського права, так і порядок припинення суб'єктів господарського права (чи його статусу) [14, с.7-8].

На нашу думку, відносини, що складаються в процесі припинення ЦОВВ як юридичних осіб публічного права, мають складну правову природу і регулюються нормами різної галузевої належності, як приватно – , так і публічно-правового характеру. При ліквідації ЦОВВ, як суб'єкта права, підлягають припиненню і його правовідносини з іншими суб'єктами – незалежно від їх галузевої належності. Припиняються також цивільно-правові (майнові) відносини. Вбачається, що такий випадок охоплюється сферою дії ст.82 ЦК, у якій зазначено, що на юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах поширюються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом. При реорганізації ЦОВВ, окрім припинення, частина правовідносин (зокрема, цивільних) зазнає змін за механізмом правонаступництва. Виходячи з положень абз. 2 ч.3 ст.81 та ст.82 ЦК можна дійти висновку, що положення ЦК щодо припинення юридичних осіб можуть поширюватися на юридичних осіб публічного права у їх відносинах, насамперед, цивільно-правового характеру, якщо законом не встановлено особливостей їх припинення. Звідси, зокрема, випливає, що інші відносини, що не належать до цивільно-правових, не повинні підпадати під регламентацію ЦК (виходячи з предмету регулювання цивільного законодавства, закріпленого у ст.1 ЦК). Для прикладу, питання переходу організаційно-господарських повноважень, у разі припинення суб'єкта таких повноважень не відносяться до предмету регулювання ЦК і, логічно, не повинні ним регулюватися.

Уявляється, що в загальних нормах ЦК, присвячених припиненню юридичних осіб, знайшли відображення характерні (типові) особливості припинення суб'єктів права – колективних утворень, наділених правами юридичної особи. З одного боку, термін "юридична особа", що первісно позначав суто цивілістичне поняття, набув відомого універсального значення – він використовується в актах інших галузей законодавства (не лише цивільного) і його вживання вийшло за межі цивільного права. З іншого боку, норми, що регулюють відносини з припинення, "прив'язувалися" до терміну "юридична особа", як універсального, і, будучи при цьому іншої, ніж цивільно-правова, природи, включалися до ЦК. Так, у відносинах, пов'язаних з розрахунками з кредиторами у разі ліквідації юридичної особи публічного права, проявляється майнова відособленість організації, як одна із ознак юридичної особи. Причому, ця ознака виявляється не лише у відносинах з кредиторами у вузькому, цивільно-правовому розумінні цього терміну – як управленої сторони цивільно-правового зобов'язання, але і з особами, вимоги яких впливають з інших видів правовідносин (наприклад, фінансових, трудових тощо). ЦК містить окремі норми публічного характеру, як-от: щодо державної реєстрації припинення юридичних осіб; повернення ліквідаційною комісією (ліквідатором) органам державної влади, органам місцевого самоврядування ліцензій, документів дозвільного характеру та інших документів, а також печаток та штампів (ч.6 ст.111 ЦК); щодо своєчасного надання органам державної податкової служби та Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування документів юридичної особи (її філій, представництв), у тому числі первинних

документів, реєстрів бухгалтерського та податкового обліку, звітності за останній звітний період (ч.7 ст.111 ЦК). Таким чином, у низці положень ЦК знаходить відображення складна, різногалузева природа відносин припинення, що є одним із пояснень можливості їх застосування не лише до юридичних осіб приватного права, але і до юридичних осіб публічного права.

Універсальність деяких правил припинення, викладених в ЦК, проявляється, зокрема, і в тому, що окремі положення спеціального законодавства (щодо юридичних осіб як приватного права, так і публічного права) є дублюванням (відтворенням) норм ЦК, чи представляють собою в певній мірі їх модифікацію, або ж спеціальне законодавство містить відсылки (як правило, бланкетні) норми, які передбачають застосування положень ЦК.

Стаття 5 Закону про ЦОВВ закріплює основні правила утворення, реорганізації та ліквідації міністерств та інших ЦОВВ. Слід звернути увагу на особливості юридичної техніки положення ч. 9 зазначеної статті, відповідно до якого порядок здійснення заходів, пов'язаних з утворенням, реорганізацією чи ліквідацією міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, визначається Кабінетом Міністрів України. Таким чином, спеціальним законом регламентація окремих питань утворення та припинення ЦОВВ віднесена на підзаконний рівень. Проте, аналіз змісту Порядку [9] дозволяє дійти висновку, що він невичерпним чином регулює відносини припинення ЦОВВ, хоча ст.5 Закону про ЦОВВ відсилає лише до нього. Ці відносини регулюється також нормами ЦК. У такому випадку слід визнавати, що спеціальні норми підзаконного акта, до якого відсилає спеціальний закон, мають пріоритет перед загальними нормами ЦК. Вбачається, що спеціальні норми Порядку мають пріоритет перед загальними нормами ЦК, якщо вони конкретизують зміст норм спеціального закону або оскільки вони ґрунтуються на відсылній нормі спеціального Закону. Загальні норми ЦК підлягають застосуванню у випадках, не врегульованих спеціальними нормами закону чи підзаконного акту, санкціонованого законом. Крім того, поширення загальних норм ЦК на відносини щодо припинення юридичних осіб публічного права забезпечується також шляхом використання у Порядку бланкетних норм, наприклад: комісія здійснює заходи, пов'язані з виявленням кредиторів та задоволенням відповідно до законодавства [9, п.п. 3 п.20]; здійснює інші повноваження відповідно до законодавства [9, п.п. 4 п. 40].

Аналіз норм спеціального публічного законодавства щодо ЦОВВ та норм ЦК щодо юридичних осіб, що визначають підстави реорганізації та ліквідації, а також суб'єктів прийняття відповідних рішень, також дозволяє дійти висновку, що на ЦОВВ як юридичних осіб публічного права не поширюється дія положень ч. 3 ст.104 ЦК, ч.1 ст.105 ЦК, ч.1, ч.2 ст.106 ЦК, ст. 110 ЦК. Не підлягають застосуванню також норми ст.38 Закону про реєстрацію, які встановлюють підстави постановлення судового рішення про ліквідацію юридичної особи, не пов'язаної з банкрутством. Норми спеціального законодавства виключають можливість застосування зазначених норм ЦК та Закону про реєстрацію, які відповідно поширюється лише на юридичних осіб приватного права або суб'єктів господарювання. На противагу особливостям реорганізації та ліквідації суб'єктів господарювання або юридичних осіб приватного права, реорганізація та ліквідація ЦОВВ не передбачає їх здійснення на підставі судового рішення, що є відображенням особливої правової природи статусу ЦОВВ як суб'єктів владних

повноважень (суб'єктів публічного права). Не будучи суб'єктами господарювання (ч.1 ст.8 ГК), ЦОВВ не визнаються і суб'єктами банкрутства, а отже не можуть бути реорганізовані або ж ліквідовані у випадках та підставах, визначених спеціальним законом про банкрутство.

Законодавство закріплює дві правові форми припинення ЦОВВ – реорганізацію і ліквідацію – та регламентує деякі аспекти їх здійснення. Окремі аспекти є проявом особливостей припинення ЦОВВ, що мають характер видових ознак, поряд з родовими – властивими в цілому організаціям, як колективним утворенням з правами юридичної особи. Як встановлено ч. 5 ст.5 Закону про ЦОВВ, міністерство, інший ЦОВВ припиняється шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. Ця норма відтворена у п.5 Порядку.

Аналіз спеціального законодавства дозволяє виявити у ньому відображення комплексного характеру регламентації відносин реорганізації та ліквідації ЦОВВ, які не вичерпуються лише майновими питаннями. Зокрема, це проявляється у можливості переходу прав та обов'язків ЦОВВ у разі його ліквідації. Так, відповідно до п.п.5 п. 6 Порядку права та обов'язки ЦОВВ переходять у разі ліквідації органу виконавчої влади і передачі його завдань та функцій іншим органам виконавчої влади – до органів виконавчої влади, визначених відповідним актом Президента України.

Законодавець розрізняє два випадки (види) ліквідації ЦОВВ: 1) *ліквідацію без передачі повноважень та функцій*. Рішення про таку ліквідацію приймається у разі доцільності відмови держави від виконання завдань та функцій такого органу [9, п.3]; 2) *ліквідацію з передачею завдань та функцій* іншим органам виконавчої влади, визначених відповідним актом Президента України. Логічно, що на противагу попередньому випадку рішення про таку ліквідацію приймається у разі доцільності такої передачі [9, п.3]. Згідно із нормою Закону про ЦОВВ Указом Президента України про ліквідацію міністерства, іншого ЦОВВ *визначається* орган виконавчої влади, якому передаються повноваження та функції міністерства, іншого ЦОВВ, що ліквідується [6, ч. 8 ст. 5].

Вжита законодавцем термінологія та юридичні конструкції віддзеркалюють окремі аспекти правового механізму (а) передачі (переходу) владних повноважень, прав та обов'язків, що випливають з відносин організації (управління, керівництва), та (б) правонаступництва у майнових правах та обов'язках чи їх припинення, що складають зміст відносин майнового характеру, у разі припинення ЦОВВ як суб'єкта права. Порушена проблематика потребує виваженого комплексного теоретичного дослідження. Уявляється, що визначальним у такому механізмі є перехід функцій та завдань, владних повноважень ЦОВВ, виходячи із мети їх створення та діяльності.

Традиційно в цивілістичній та господарсько-правовій науках при дослідженні відносин, пов'язаних з реорганізацією та ліквідацією юридичних осіб та суб'єктів господарювання, відповідно, звертається увага на проблемі правонаступництва. Зокрема, правонаступництво розглядається як ознака розмежування реорганізації від ліквідації. Предметом регулювання господарського права виступають не лише господарсько-виробничі відносини [1, ч.5 ст.3], але і організаційно-господарські, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю [1, ч.6 ст.3]. Разом з тим, переважно дослідження стосуються питань правонаступництва у майнових відносинах при

реорганізації та ліквідації суб'єктів господарювання, що перебиваються з відповідними цивілістичними дослідженнями щодо юридичних осіб. Отож без належної уваги залишаються питання правонаступництва у організаційно-господарських відносинах у цілому, а також, зокрема, при утворенні та припиненні як суб'єктів господарювання, так і суб'єктів організаційно-господарських повноважень. У актах Президента України (наприклад, [15; 16; 17; 18; 19; 20; 21, 22] та КМУ [9; 23], присвячених утворенню та припиненню ЦОВВ, терміну " правонаступництво" та похідним від нього термінам, а також пов'язаному з ним терміну "реорганізація" надаються інші, особливі значення, на противагу їхньому розумінню в науках цивільного права та господарського права щодо юридичних осіб приватного права та суб'єктів господарювання, відповідно.

Публічно-правова природа відносин, що складають предмет регулювання згаданих правових актів, визначає і основний зміст вживаних у цих актах понять правонаступництва та реорганізації ЦОВВ. Оскільки головною метою утворення та призначення ЦОВВ є здійснення державних функцій та реалізація владних повноважень, то визначальним у правовій регламентації процесів утворення та припинення ЦОВВ є розподіл та встановлення функцій та повноважень ЦОВВ. Зокрема, необхідність забезпечення здійснення повноважень органів державної влади та безперервності їх реалізації пояснює визначення ліквідації, як такої, що може поєднуватися з передачею повноважень та функцій ЦОВВ, що ліквідується, до інших органів виконавчої влади, визначених відповідним актом Президента України [6, ч.8 ст.5; 9, п.6].

Аналіз спеціального законодавства дає підстави для формулювання наступних положень, спрямованих на вирішення класифікаційних завдань теорії припинення ЦОВВ як одного із різновидів СОГП та учасника відносин у сфері господарювання.

1. На нашу думку, розподіл або зміна функцій та повноважень ЦОВВ, може здійснюватися, *по-перше*, як в поєднанні з процесами утворення (шляхом новоутворення або реорганізації) та припинення органів (шляхом реорганізації або ліквідації), так і, *по-друге*, без здійснення таких процесів (наприклад, у випадку передачі функцій та повноважень між існуючими органами).

2. Можна виділити *два способи наділення* функціями та повноваженнями органів: 1) *первісний спосіб*: має місце при наділенні органу функціями та повноваженнями, не визначеними раніше змістовно у законодавстві та/або не закріпленими за конкретним органом державної влади; 2) *похідний спосіб*: коли функції та повноваження передаються від одного органу, що функціонує на момент передачі, до іншого органу чи органів – новоутвореного, утвореного шляхом реорганізації або ж існуючого.

3. Доля органів, функції та повноваження яких передаються іншому органу чи органам, може бути різною: 1) орган продовжує діяльність із зміненним колом функцій та повноважень, що відображається у змінах у положенні про відповідний орган або ж у затвердженні нового положення; 2) орган припиняє свою діяльність внаслідок застосування до нього процедур реорганізації або ліквідації.

4. Функції та повноваження органів виконавчої влади можуть закріплюватися або переходити до органу (-ів): 1) новоутвореного (-них); 2) утвореного (-них) шляхом реорганізації; 3) існуючого (-их) органу (-ів).

5. При цьому залежно від кола органів – учасників відносин з передачі функцій та повноважень останні можуть передаватися: 1) між учасниками процесів

утворення та припинення (новоутвореними органами, органами, що утворюються внаслідок реорганізації, та органами, що припиняються внаслідок реорганізації або ліквідації); 2) між згаданими учасниками та існуючими органами; 3) між існуючими органами.

Вищенаведене та аналіз положень чинного законодавства, на нашу думку, дозволяє стверджувати, що при утворенні та припиненні ЦОВВ слід, зокрема, розрізняти, *по-перше*, правонаступництво у завданнях, функціях та повноваженнях, як складових категорії компетенції органу виконавчої влади. *По-друге*, правонаступництво щодо конкретних управлінських (організаційних) прав та обов'язків, що складають зміст відповідних правовідносин. І, *по-третє*, правонаступництво у майнових приватних правовідносинах, в яких ЦОВВ виступає як юридична особа приватного права. Це необхідно враховувати як при правотворчості, так і тлумаченні та правозастосуванні відповідних правових положень.

Таким чином, викладені вище положення на основі матеріалу, присвяченого міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, на нашу думку, підтверджують актуальність дослідження проблем припинення суб'єктів організаційно-господарських повноважень, як важливої категорії суб'єктів господарського права, та визначають важливі напрямки подальших, поглиблених теоретичних розробок.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19 – 20, № 21–22. – Ст. 144.
2. Докладніше : Кравець І.М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень : Монографія / І.М. Кравець. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – с. 70-112.
3. Щербина В.С. Особливості участі юридичних осіб публічного права в приватних відносинах / В.С. Щербина // Правові та економічні передумови участі суб'єктів публічного права в приватних правовідносинах: загальнодержавні та регіональні аспекти (м. Кіровоград, 09-10 груд. 2011 р.) : 36. матеріалів Міжн. наук.-практ. конф. / Ред. кол. О.О.Первомайський (гол.), Г.Ю. Шаркова (заст. гол.) та ін. – К.: НДІ приватного права і підприємства НАПрН України, 2011. – С.197.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
5. Закон України "Про Кабінет Міністрів України" від 07.10.2010 р. // ВВР України. – 2011. – №9. – Ст.58.
6. Закон України "Про центральні органи виконавчої влади" від 17.03.2011 р. // Голос України. – 2011. – 09.04.2011. – №65.
7. Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців від 15.05.2003 р." // ВВР України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.

П. Повар, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРЕКРАЩЕНИЯ СУБЪЕКТОВ ОРГАНИЗАЦИОННО-ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПОЛНОМОЧИЙ

В статье исследуются теоретические проблемы прекращения субъектов организационно-хозяйственных полномочий (центральных органов исполнительной власти), система законодательства, регулирующего реорганизацию и ликвидацию центральных органов исполнительной власти, формы их прекращения: реорганизация и ликвидация, проблемы правопреемства при создании и прекращении центральных органов исполнительной власти; анализируются новеллы законодательства.

Ключевые слова: субъект организационно-хозяйственных полномочий, центральный орган исполнительной власти, нормативно-правовое регулирование, прекращение, реорганизация, ликвидация, правопреемство.

P. Povar, Candidate of Law, Associate Professor
Kyiv National Taras Shevchenko University,
Kyiv

MODERN TRENDS OF LEGAL REGULATION OF TERMINATION OF THE SUBJECT OF ORGANIZATIONAL-ECONOMIC AUTHORITIES

The article investigates the theoretical problems of termination of the subject of organizational-economic authorities (the central executive bodies), the system of legislation that governs creation, reorganization and liquidation of central executive bodies, the forms of their termination: reorganization and liquidation, the problems of legal continuity in creation and termination of the central executive bodies, analyzes legislative innovations.

Keywords : the subject of organizational-economic authorities, the central executive body, normative-legal regulation, termination, reorganization, liquidation, legal continuity.

8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

9. Порядок здійснення заходів, пов'язаних з утворенням, реорганізацією або ліквідацією міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, затверджений постановою КМУ України від 20.10.2011 р. №1074 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 29.10.2011. – №201.

10. Шишка Р.Б. Кваліфікуючі ознаки юридичних осіб публічного права / Р.Б.Шишка // Правові та економічні передумови участі суб'єктів публічного права в приватних правовідносинах: загальнодержавні та регіональні аспекти (м. Кіровоград, 09-10 груд. 2011 р.) : 36. матеріалів Міжн. наук. – практ. конф. / Ред. кол. О.О.Первомайський (гол.), Г.Ю. Шаркова (заст. гол.) та ін. – К.: НДІ приватного права і підприємства НАПрН України, 2011. – С.107.

11. Лаптев В.В. Предпринимательское право: понятие и субъекты. – М.: Юристъ, 1997. – С. 43-44.

12. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: / О.А. Беляневич, О. М. Винник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.

13. Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №31. – Ст.305.

14. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права : монографія / В.С.Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 264 с.

15. Указ Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.2010 р. № 1085/2010. // Офіційний вісник Президента України. – 2010. – №32. – Ст.1026.

16. Указ Президента України від 12.05.2011 р. № 583/2011 "Про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України". // Урядовий кур'єр від 02.06.2011 – № 99.

17. Указ Президента України "Про Державне агентство рибного господарства України" від 16.04.2011 р. № 484/2011. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 31. – Ст. 1324.

18. Указ Президента України "Про Положення про Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном" від 13.04.2011р. № 451/2011. // Офіційний вісник Президента України – 2011. – № 11. – Ст. 614.

19. Указ Президента України "Про Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України" від 08.04.2011 р. № 439/2011. // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 10. – Ст. 566.

20. Указ Президента України "Про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України" від 13.04.2011 р. № 462/2011. //Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 12. – Ст. 628.

21. Указ Президента України "Про Положення про Міністерство інфраструктури України" від 12.05.2011 р. № 581/2011 // Урядовий кур'єр від 25.05.2011. – № 93.

22. Указ Президента України "Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України" від 31.05.2011 р. № 634/2011. // Урядовий кур'єр від 09.06.2011. – № 104.

23.Постанова КМУ "Про ліквідацію урядових органів" від 28.03.2011 №436. // Урядовий кур'єр від 08.04.2011. – № 64.

Надійшла до редколегії 05.06.13